

BOEKBESPREKINGEN

HESLER, L.R. & SMITH, A.H., 1979. NORTH AMERICAN SPECIES OF LACTARIUS. University of Michigan Press, Ann Arbor, 841 pp., 147 sporeplaten, 249 tekeningen, 154 platen. Prijs SFr. 62,20.

Hoewel deze monografie al 5 jaar geleden verschenen is, werd zij nog niet op deze plaats besproken. Het boek behoort tot de serie monografische bewerkingen van Noordamerikaanse Agaricales, en vertoont de degelijkheid van eerdere publicaties van beide auteurs. Het omvangrijke werk omvat ruim 650 pagina's tekst en talrijke illustraties, waaronder 150 afbeeldingen van sporen naar scanning-electronische foto's, 250 lijntekeningen van sporen en cystiden, en 154 platen met zwart-wit foto's van vruchtlichamen. In een uitvoerige inleiding wordt de infragenerieke taxonomie van het geslacht behandeld en worden de macroscopische alsmede microscopische kenmerken uitvoerig besproken. In het taxonomische gedeelte worden 200 soorten beschreven, waarvan 76 nieuw voor de wetenschap. Bij het maken van de soortbeschrijvingen zijn de auteurs niet over één nacht ijs gegaan en werden naast duizenden Noordamerikaanse collecties ook zeer veel Europese collecties bekeken. Als resultaat hiervan werd een aantal misverstanden over de identiteit van Noordamerikaanse meldingen van Europese soorten opgelost, en werd een grotere stabiliteit in de naamgeving bereikt. Voor een vrij aanzienlijk aantal Europese soorten werd vastgesteld dat ze ook in Noord-Amerika voorkomen, waarnaast gesuggereerd wordt dat het omgekeerde ook het geval zou kunnen zijn. Het is echter duidelijk dat de Noordamerikaanse flora rijker aan soorten is en hierin sluit deze *Lactarius*-bewerking aan bij eerdere monografiën van Smith i.s.m. Hesler resp. Singer. Gezien de degelijkheid van deze monografie, het groot aantal uitvoerige beschrijvingen van Europese soorten, de goede illustraties en de degelijke taxonomische basis, is het boek van Hesler en Smith onmisbaar voor diegenen die serieus studie maken van de taxonomie van *Lactarius*. Een klein nadeel van het boek is het ontbreken van een tabel die direct leidt tot alle in het boek behandelde soorten. Nu moet men eerst via een hoofdsleutel kiezen voor een subgenus en binnen het subgenus weer voor een sectie of stirps, alvorens men een sleutel tot de soorten aantreft (vgl. de *Galerina*-monografie van Smith en Singer). Dit kan het gebruik van het boek bemoeilijken voor diegenen voor wie de hoofdgroepen van *Lactarius* (nog) niet duidelijk zijn. Dit wordt nog versterkt door de, mijns inziens, moeilijke en wat onduidelijke afgrenzing van de subgenera. -

M.E. Noordeloos

HOILAND, K. (1984). CORTINARIUS SUBGENUS DERMOCYBE. Opera botanica 71. 113 pp. en 107 fig. Prijs: DM.140,-

In deze monografie worden de 20 in Scandinavië voorkomende soorten van *Cortinarius* subgenus *Dermocybe* uitgebreid beschreven. Dit ondergeslacht (of zelfstandig geslacht in de opvatting van Moser) is mede gekenmerkt door de aanwezigheid van een bepaald type pigmenten, nl. anthraquinonen. Deze pigmenten laten zich chemisch goed en relatief eenvoudig bestuderen, en spelen daarom een grote rol in de systematiek van deze groep. Gebaseerd op eigen studies kon Hoiland niet alleen zijn morfologische soortopvatting correleren met deze chemische typen (hetgeen in zekere zin een onafhankelijke toets voor de klassieke taxonomie inhield), maar tevens met behulp van een zgn. cladistische analyse de evolutie van de groep met een zekere mate van waarschijnlijkheid reconstrueren. Hieruit kan geconcludeerd worden dat *Dermocybe* waarschijnlijk op het zuidelijk halfrond bij Australië/Nieuw Zeeland ontstaan is en daar mycorrhiza vormde met primitieve Fagaceae. Eerst later is verspreiding

naar het noordelijk halfmond opgetreden, waar de primitieve soort *C. olivaceofuscus* nog met *Fagus* is geassocieerd. Eerst later trad ook mycorrhiza met Pinaceae op en daarna ook met Betulaceae en Salicaceae. Deze nieuwe mycorrhiza-partners boden de groep uitgebreide mogelijkheden tot verdere evolutie.

De zeer uitgebreide inleiding bevat verder een interessant gedeelte over soortsbegrip en de opvattingen over verschillende infraspécifieke categorieën; dergelijke discussies komen we helaas te zelden in monografieën tegen.

De determinatieleutel ziet er voortreffelijk uit en leidt relatief gemakkelijk tot resultaat. Kleurenplaten van alle soorten zijn eerder in het Deense tijdschrift *Svampe* gepubliceerd.

Samengevat: een voortreffelijke monografie waar ik niet enthousiast genoeg over kan zijn. Verplichte kost voor iedereen die zich met *Cortinarius* bezig houdt! - Th. W. Kuyper.

ALESSIO, C.L. (1980). *INOCYBE*. Uitgegeven als "J. Bresadola, Iconographia Mycologica Vol. XXIX, Supplementum III"; 367 pp., 100 kleurenplaten. Prijs SFr. 256,-.

In het voorwoord maakt Alessio duidelijk dat dit werk niet beschouwd moet worden als een monografie. Zijn materiaal is vrijwel uitsluitend uit noord Italië afkomstig, en studie aan typemateriaal heeft niet plaats gevonden. Het gevaar van foutieve determinaties is dan reëel aanwezig. In een inleidend hoofdstuk worden de taxonomisch belangrijkste kenmerken besproken, voor een groot gedeelte gebaseerd op gegevens van anderen. opvallend is de foutieve interpretatie van de betekenis van caulocystiden. De zeer belangrijke ontdekking van Kühner over de waarde van dit kenmerk om tot een meer natuurlijke indeling van het geslacht te komen, wordt genegeerd en opgeofferd voor een schijnbaar gemakkelijk waarneembaar macroscopisch kenmerk. De klok wordt hierdoor weer 50 jaar teruggezet. Ook bij de Sect. *Rimosae* wordt het kenmerk van de steelbekleding verwaarloosd.

Alessio deelt *Inocybe* in 32 groepen in, die zeker niet natuurlijk zijn; ook de afgrenzing tussen de verschillende groepen is vaak onduidelijk. Per groep worden vervolgens de soorten uitgesleuteld. Mijn ervaring met deze tabellen is dat ze vaak niet tot bevredigende resultaten leiden. Van alle soorten wordt een beschrijving gegeven in het Latijn, terwijl de discussie in het Engels is. In 100 platen van E. Rebaudengo worden de beschreven soorten geïllustreerd. Vaak zijn vele exemplaren afgebeeld zodat een beter inzicht in de macroscopische variabiliteit verkregen wordt. De illustraties zijn van goede kwaliteit, maar helaas is de kleurendruk in een aantal gevallen mislukt, zodat sommige soorten onherkenbaar zijn geworden (of foutief gedetermineerd?). De hoge prijs zal een ruime verspreiding van dit boek over de Italiaanse vezelkopen vermoedelijk wel in de weg staan. - Th. W. Kuyper.

ARNOLDS, E. (1982). *ECOLOGY AND COENOLOGY OF MACROFUNGI IN GRASSLANDS AND MOIST HEATHLANDS IN DRENTH, THE NETHERLANDS*. Bibliotheca Mycologica 90. J. Cramer. 511 pp., 8 kleurenplaten. Prijs DM. 200,-

Het tweede en derde deel van Eef Arnolds' verhandeling over de graslandfungi (het eerste deel over de synoecologie, waarop de schrijver in 1981 promoveerde, bevat uitgebreide hoofdstukken over methoden van mycosociologisch onderzoek en overzichten van de plantengemeenschappen met hun soortensamenstelling in uitgebreide tabellen) behandelt de autoecologie en de taxonomie van de betreffende fungi. Van alle soorten worden uitgebreide gegevens over de oecologie gegeven, en de kritische en bijzondere taxa (waarvan 26 nieuw en provisorisch nog eens 8 nieuw werden beschreven) worden uitgebreid besproken en vaak geïllustreerd. Duidelijk wordt hoe belangrijk dergelijk onderzoek

is, niet alleen ten behoeve van natuurbescherming en -beheer, maar ook voor een beter gefundeerde taxonomie (zie bijv. de discussies bij *Galerina vittaeformis* en *Mycena filipes*). Ik kan dit boek aan alle mycologen zeer warm aanbevelen. - Th. W. Kuyper.

BIGELOW, H.E. (1982). *NORTH AMERICAN SPECIES OF CLITOCYBE. PART I.* Beihefte zur Nova Hedwigia 71. J. Cramer. 280 pp., 104 platen. Prijs: DM 120,-.

In het eerste deel van deze Amerikaanse revisie van *Clitocybe* worden 117 taxa behandeld (en in meerderheid ook met een zwart-wit foto geïllustreerd), gebaseerd op meer dan 25 jaar onderzoek. De opvattingen van Bigelow over de omgrenzing van *Clitocybe* verschillen nogal met wat in Europa gebruikelijk is. Zo worden ook *Lepista*, *Pseudoclitocybe*, *Pseudoomphalina* en een deel van *Leucopaxillus* als (sub)secties in *Clitocybe* geplaatst! Zowel het kenmerk van de wrattige sporen als amyloidie worden dus door hem veel lager gewaardeerd. Ik kan evenwel moeilijk inzien dat door deze indeling het genus *Clitocybe* "natuurlijker" is geworden.

Duidelijk is dat er in Noord Amerika aanmerkelijk meer soorten voorkomen dan in Europa. Toch komen in dit boek weer namen te voorschijn die oorspronkelijk uit Europa beschreven zijn, en waarvan de schrijver geen ander dan Amerikaans materiaal citeert. Dit kan in sommige gevallen aanleiding geven tot verwarring. Ook van andere goed bekende soorten wordt meest weinig Europees materiaal geciteerd. Toch is dit werk ook voor de Europese mycoloog die zich met trechterzwammen bezig houdt van groot belang. Hopelijk verschijnt het tweede deel, waarin de soorten van subgenus *Infundibuliformes* en subgenus *Pseudolyophyllum* worden besproken, binnen afzienbare tijd.

Ook voor Europa zijn recentelijk twee (compilerische) publicaties over *Clitocybe* verschenen. Allereerst Bons zgn. monografische sleutel, gepubliceerd in Doc. mycol. 51. 1983. Na een zeer korte inleiding worden via subgenera en secties de soorten uitgesleuteld. De consciëntieuze mycoloog zal al bij het eerste couplet opmerken dat noch *C. clavipes* noch *C. geotropa* te determineren zijn! De kwaliteit van de rest van de sleutels is niet veel beter. Een duidelijke afrader dus. Ook Cléménçon (Beih. z. Mykol. 5. 1984) bewerkte *Clitocybe* voor zijn Compendium. Zijn sleutels zijn aanmerkelijk beter, en zijn beschrijvingen zijn uitgebreider. De toevoeging "onvoldoende bekend" wijst de weg naar dubieuze soorten en dient tegelijk als waarschuwing. Handig te gebruiken naast de determinatiesleutel van Moser.

Th. W. Kuyper.

ENGEL, H.; KRIEGLSTEINER, G.J.; DERMEK, A. en WATLING, R. (1983). *DICK-RÖHRLINGE, DIE GATTUNG BOLETUS IN EUROPA.* 157 pp., 38 kleurenplaten. Prijs: DM. 58,-.

Na het boekje over *Leccinum* is er van de hand van de Duitse mycoloog Engel nu ook een deeltje over *Boletus* s. str. verschenen. Het boek bevat een uit Singer overgenomen determineersleutel voor alle bekende *Boletus*-soorten uit de hele wereld, die helaas moeilijk bruikbaar is, omdat het geslacht in 5 secties wordt verdeeld waarvan de differentiërende kenmerken niet worden aangegeven. De sleutel uit Pilát & Dermek is omgewerkt en bevat alle Europese soorten. Verschillende coupletten bestaan hier echter niet uit contrasterende kenmerken, zodat het gebruik niet altijd probleemloos is. Voor de groep van *Boletus edulis* is er tenslotte een aparte sleutel die overwegend op ecologische kenmerken berust, en daardoor vrijwel onbruikbaar is. De 38 behandelde taxa worden uitgebreid macroscopisch beschreven, gebaseerd op eigen observaties. De gegevens over de microscopie zijn daarentegen voor een belangrijk deel uit Watling's bewerking voor de British Fungus Flora overgeschreven. Elke soort is voortreffelijk geïllustreerd door Dermek. Deze illustraties zijn grotendeels afkomstig uit het niet meer verkrijgbare werk van Pilát & Dermek. Vooral door de illustraties belangwekkend, maar ik vrees dat de determineersleutels velen zullen teleurstellen. - Th. W. Kuyper.

HILBER, O. (1982). *DIE GATTUNG PLEUROTUS (Fr.) KUMMER UNTER BESONDERER BERÜCKSICHTIGUNG DES PLEUROTUS ERYNGII-FORMENKOMPLEXES.* Bibliotheca Mycologica 87. J. Cramer. 446 pp. met 172 tekeningen en 25 foto's. Prijs: DM 200,--

In deze uitvoerige monografie van (een deel van) het geslacht *Pleurotus* wordt op grondige wijze aandacht besteed aan de morfologie, myceliumkenmerken, genetica, biochemie en ecologie van de behandelde soorten. Getracht werd d.m.v. kruisingsproeven meer inzicht te verkrijgen in het soortbegrip. Na een determinatieleutel tot de soorten wordt van elke soort een uitvoerige beschrijving gegeven van de morfologie, anatomie en cultuurkenmerken. De illustraties zijn van zeer goede kwaliteit. Een zeer bruikbaar boek voor diegene die heel diep in de materie wil duiken. - M.E. Noordeloos.

BARONI, T.J. (1981). *A REVISION OF THE GENUS RHODOCYBE MAIRE (AGARICALES).* Beihefte zur Nova Hedwigia 67. J. Cramer. 194 pp., 43 tekst-figuren, 72 scanning-fotos, 10 zwart-wit fotos, 25 afb. van sporen. Prijs: DM. 100,--

In deze fraai uitgevoerde monografie geeft de auteur een wereldwijd overzicht van het geslacht *Rhodocybe*. Na een uitvoerig overzicht over historie en kenmerken van het geslacht wordt in het taxonomisch gedeelte een totaal van 49 soorten uitvoerig beschreven, geordend naar zes secties. Ondanks de vaak uitstekende beschrijvingen is goed voelbaar dat de auteur bij zijn observaties vooral is uitgegaan van Noordamerikaans materiaal, en dat hij zich voor het overige (noodgedwongen) op literatuur en doorgaans slecht geannoteerd herbariummateriaal moest beroepen. Ook kon jammer genoeg het artikel van Horak over *Rhodocybe* (Sydowia 31) niet meer in deze monografie worden verwerkt. Desondanks is het boek van Baroni een goede start voor de Europese monograaf, maar de sleutels vertonen voor het determineren van Europees materiaal te veel omissies. - M.E. Noordeloos.

GUZMÁN, G. (1983). *THE GENUS PSILOCYBE. A SYSTEMATIC REVISION OF THE KNOWN SPECIES INCLUDING THE HISTORY, DISTRIBUTION, AND CHEMISTRY OF THE HALLUCINOGENIC SPECIES.* Beihefte zur Nova Hedwigia 74. J. Cramer. 437 pp. 635 figuren, 129 foto's. Prijs DM. 200,--

Het geslacht *Psilocybe*, dat zijn hoofdverspreiding heeft in de Neotropen, bevat vele hallucinogene soorten. Alleen al daarom was een goede monografie van dit grote geslacht geen overbodige luxe. Guzmán, woonachtig in Mexico, vanouds een land waar *Psilocybe* een grote rol speelde in etnomycologisch opzicht, heeft zich in de afgelopen tien jaar opgewerkt als de specialist van dit geslacht. Na jarenlang te zijn aangekondigd verscheen kortgeleden zijn als wereldmonografie bedoelde standaardwerk. Het boek bestaat uit 5 delen: een introductie met verantwoording van materiaal en methode, discussie over de kenmerken van *Psilocybe* en opmerkingen over de verspreiding en ecologie wordt gevolgd door een deel over de hallucinogene soorten. Deel 3 en 4 omvatten de taxonomie van het geslacht, waarbij 144 soorten verdeeld over 18 secties worden behandeld. Het laatste deel van het boek omvat de bibliografie, lijsten van twijfelachtige en uitgesloten soorten en de index.

De omgrenzing van *Psilocybe* tegenover *Stropharia* en *Hypholoma* wordt slechts summier behandeld, en is voornamelijk gebaseerd op aan- en afwezigheid van chrysocystiden. Zo wordt bijvoorbeeld *Stropharia luteonitens* wel als een echte *Psilocybe* beschouwd, terwijl *S. semiglobata* wordt uitgesloten. Beide soorten zijn echter zeer nauw verwant en mogelijk slechts varianten van één en dezelfde soort. Over de heersende discussie over genusgrenzen in de Strophariaceae, waarbij in het extreme geval nog slechts één supergenus overblijft, wordt door Guzman nauwelijks gerept.

De sleutels en beschrijvingen van de soorten doen vermoeden dat de auteur er een zeer nauw soort-concept op na houdt. De sleutels zijn trouwens lang niet altijd duidelijk in de alternatieven die kunnen worden gekozen. Door de opzet van het boek: eerst een sleutel tot de secties, en dan vervolgens per sectie sleutels tot de soorten, zal het in de praktijk moeilijk zijn om tot een juiste determinatie te komen, omdat zowel de sleutel tot de secties, als die tot de soorten niet erg duidelijk is. De alternatieven overlappen elkaar vaak, zodat beide mogelijkheden moeten worden nagegaan. om een voorbeeld te noemen: in de sleutel tot de secties moet men kiezen tussen pleurocystiden bruin of hyalien. Echter, in de sectie *Brunneocystidiatae*, die men krijgt door te kiezen voor het eerste alternatief, zijn soorten opgenomen met hyaliene cystiden (*P. heimii*) of zelfs zonder pleurocystiden (*P. inconspicua*).

Op soortsniveau komt men soms ook tot verrassingen: *P. liniformans* (niet via de index te vinden), recent beschreven door Bas en Guzman van het eiland Schouwen, is, zoals de naam aangeeft, gekarakteriseerd door de verdikte, gelatineuze lamelsnede. *P. liniformans* var. *americana* Guzmán mist dit kenmerk echter! Het is niet duidelijk wat dan wel als criterium geldt om de Amerikaanse collectie zo te noemen.

Bij oppervlakkige beschouwing van het boek valt de lezer meteen op dat naast het erbarmelijke engels van de auteur, de tekst wemelt van de zetfouten, hetgeen het interpreteren van de toch al moeilijk toegankelijke formuleringen zeer bemoeilijkt. Soms is hierdoor commentaar op de soorten volstrekt onbegrijpelijk, zoals in de discussie na de al bovengenoemde *P. liniformans*. De kwaliteit van de (kleuren)foto's is vaak slecht, en draagt niet bij aan de waarde van het boek, doch heeft alleen een negatieve invloed op de toch al erg hoge prijs. - M.E. Noordeloos.

VERENIGINGSNIEUWS

VERSLAG VAN DE FLORADAG VAN 14 APRIL 1984 TE LEIDEN

Verslag van de Floradag van 14 april 1984 te Leiden

Op de eerste mooie dag van het voorjaar kwamen ongeveer 90 mensen, leden van de vereniging en andere belangstellenden, in Leiden bijeen om te luisteren naar verschillende voordrachten over de veranderingen die in de Nederlandse mycoflora hebben plaatsgevonden. De conclusies die uit deze voordrachten getrokken konden worden, waren helaas geheel en al niet in overeenstemming met het fraaie weer: geconstateerd werd een achteruitgang van mycorrhiza-paddestoelen in het algemeen, in het bijzonder in de naald- en eikenbossen op de droge voedselarme zandgronden, alsmede een sterke achteruitgang van saprofytische paddestoelen van onbemeste en zwak-bemeste graslanden. De stekelzwammen, gordijnzwammen, cantharellen, ridderzwammen, kleverige boleten, spijkerzwammen, knots- en koraalzwammen, wasplaten en slijmkoppen herbergen de meeste soorten die achteruit zijn gegaan in aantal groeiplaatsen en aantal vruchtlichamen of zelfs geheel uit ons land zijn verdwenen. Als mogelijke oorzaken voor deze achteruitgangen werd vooral het menselijk ingrijpen genoemd. Onbemeste graslanden b.v. zijn een zeldzaamheid geworden. Met name voor de achteruitgang van de mycorrhiza-vormende paddestoelen werd gewezen op de toenemende luchtverontreiniging met SO₂, NO_x en NH₃, waardoor de bodem sterk beïnvloed wordt. Naast deze afname in paddestoelsoorten en -aantallen, werd een toename van het aantal houtbewonende en in het bijzonder parasitaire paddestoelsoorten genoemd, veroorzaakt door veranderingen in het bosbeheer en indirect door luchtverontreiniging. Sommige strooiselpaddestoelen zijn eveneens toegenomen, vooral soorten van bemeste, voedselrijke bodems.